

Eýran režimi... Ne hakyky yza ädim, ne-de reforma

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 января, 2025

Eýran režimi... Ne hakyky yza ädim, ne-de reforma EÝRAN REŽIMI...
NE HAKYKY YZA ÄDIM, NE-DE REFORMA

Eýrandaky üýtgeşmeleri ýakyndan yzarlaýanlaryň bir bölegi reformistleriň we ylymlylaryň onlarça ýyllyk dolandyryş tejribesinden soň režimi içerden reformirlemegiň kyndygyny oýlaýar.

Eýran režimi «ahlak polisiýasyny» ýatyrsa-da, ýatyrmasa-da, esasy zat onuň protestleriň basyyna çydaman ilkinji yza tesişini edenligidir.

Gelenen kararyň ýüzi açyk-aýdyň ortada. Munuň özi gönüden-göni emonstratlary gysymyna gysmak üçin umytsyz synanşyk bilen edilen eglişikdir.

Kararyň içki ýüzi barada aýdanda bolsa, içinde örän köp syr bar. Režimiň uçran konfliktiniň çuňlugyna düşünmekden geçen, gaýtam agressiw hereket edip, ýagdaýlary öz isleýän ýagdaýyna bap getirmek üçin dogry şertlere ýardam edip biljek wagt faktorynyň üstünde jedele giren signallaryny berýär. Emma on hepdeläp dowam eden sahnada režimiň düşünmeýän bir zady bar, olam – wagtyň onuň peýdasyna däl-de, zyýanyna işleýänlidir.

Köçe topalaňlaryna öwrülen protest hereketleri režimiň içki gurluşynda seslenme döretmäge, «yslam rewolýusiýasynyň» we döwletiň ýokary wezipeli ýolbaşçylaryny režimiň alyp barýan

işlerine garşıy çykmaga iterdi.

Öñki reformist prezident Muhammet Hateminiň ýakyn wagtda beren beýanaty režime garşıy çaprazlygyň iň bärkijje mysalydyr.

Hatemk «talyplara ýardam eliniň uzadylmagyna we gaty gjä galynmanka hökümetiň ýalňyşýan ýerleriniň boýun alynmagyna» çağyrды.

Hatemi režim güýçlerini gaharlandyran we gazaply ýagdaýda nägileliklerini döreden çykyşynda, hamana, garşılyklaýyn pikirini aç-açan yylan edýän ýalydy.

Onuň garşılyklaýyn pikiri şeýle bir sepgide ýetdi welin, Hatemi protestleriň «Zenan, Ýaşaýış, Azatlyk» görnüşindäki baş şygaryna ajaýylyk diýip baha berdi.

Muňa teokratik režimde ruhanynyň görkezen mertligi we täsirli şahsyýetiň batyrgaýlygy hökmünde baha berip bolar.

Hateminiň inisiatiwasy ünsden sypanok, muňa dürli baglanyşyklaryň we mümkünçilikleriň çäginde seredibermeli.

kitapcy.ru

Käbirleri Hatemini režimiň käbir partiýalary tarapyndan köçäniň galagoply howasyny kiparlatmak üçin öñe sürülmekde aýyplasa-da, onuň niyetine şübhe bildirmek kyn. Şeýle aýyplamalara garşylyklaýyn şular ýaly ähtimallyk bar: Režim tarapdan kimdir biriniň gijä galynmanka Hatemiden haraý soraýan bolmagy mümkün.

Her näme-de bolsa, Hateminiň protest hereketiniň öñe sürüyän iň esasy prinsiplerini goldandygy hakykat. Režimiň bu babatda eglişik etmejegi görnüp dur.

Eýran režimiň ikitaraplylygy hakda şeýle sorag ýüze çykýar: Režim yza ädim ädip bilermi? Öñki prezident Hateminiň talaplaryndan belli bir derejede peýdalanyp bolarmy? Iň ýakyn ähtimallyk şeýle – režim tebigatyna mahsus gylygyny edip, eglişik etmeýär. Ýagny, reforma maksatly ädimler ätmegi mümkün däl. Şu babatda, käbirleri hernäçe reformistler bolmazdan reformalar bolmaz diýen şekilde alagöz seredip

bolmajakdygyny aýtsa-da, reformalary we reforma hereketini aýyl-saýyl etmek gerek.

Aslynda režimiň bürenjek mezelesinde yza ädim ätmegi mümkün däl. Hatda «ahlak polisiýasynyň» ýatyrylmagy onuň diňe missiýasyny talabalayyk ýerine ýetirip bilmeyänliginden gelip çykýar.

Şol missiýa esasanam bürenjek atynmaýanlara bank hasaplaşygynda bökdençlik döredýän maliye gadagançylyklar ulgamyndan ybaratdygy nazara alynanda, täze we has kämil görnüşde ýerine ýetirilmegi üçin başga gulluklara berilip bilner.

Mejbury bürenjek režimiň kemala gelmeginiň ideologik perdesidir. Onuň ýatyrylmagyň isleýän kişi şol perdäni sypyryp aýyrmak isleýän adam ýalydyr. Režimiň leksikasynda bolsa beýle zada ýer ýok.

Yza çekilmegiň reformalaryň başlangyjy bolmagyna gezek gelende welin, režim protest hereketi üçin magnawy ýeňiş bolaýanda-da, göz üçin yza tesensireýär.

Bu babatda, Eýrandaky üýtgeşmeleri ýakyndan synlaýanlaryň bir bölegi reformistleriň we ylymlylaryň onlarça ýyllyk dolandyrys tejribesinden soň režimi içerden reformirlemegiň kyndygyny oýlaýar.

Şeýle ýagdaý häkimiýetde oturan döwründe syýasy reformist akemyň respublikan režimiň gurluşyna täsiriniň pesdigini görkezýär.

Şeýlelikde öñki prezident Hateminiň bolşy we haýsy baglanychykda baha berlip boljakdygy hakda sowallar ýuze çykýar.

Eýranly progressiw Mustafa Melekiýanyň pikirinde eýran režimini reformirlemek ähtimallygy babatda umytsyzlyk bar.

Melekiýan «Men reformist däl, sebäbi ähli ýollaryň soňunyň petikdigini gördüm» diýdi. Munuň özi eýranly elitanyň arasynda režimde reforma geçirmegi mümkün däl hasaplaýanlaryň bardygyny görkezýär.

Mustafa FAHS.

10.12.2022 ý. Publisistika